

УДК: 378:004:371.693.2

Uljalg'as ABDULLAYEVA,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
« Boshlang'ich ta'lim nazariyasi» kafedrasida o'qituvchisi
E-mail: uljalgas.abdullayeva@mail.ru

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, v.v.b. dosenti Boymurodov A.X., taqrizi asosida

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA PEDAGOGIK TA'LIM INNOVATIONKLASTERI USULI

Annotatsiya

Mazkur maqolada ta'lim tizimini takomillashtirishda qo'llaniladigan klaster usulini joriy etish masalalari ko'rib chiqiladi, shuningdek, hududiy pedagogik ta'limning innovatsion klasteridan foydalangan holda umumta'lim maktablari va oliy ta'lim muassasalarining integratsiyalashuvi shakllari tavsiflanadi. Shuningdek, Toshkent viloyatida pedagogik ta'limning innovatsion klasterini yaratish bilan bog'liq yangi tizimni joriy etish rejasi orqali izchillik, ajralmaslik, uzluksizlik, zamonaviylik, yo'naltirilganlik, manfaatdorlik tamoyillari va ustuvor yo'nalish bilan belgilangan amaliy ishlar borasida takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Klaster, innovatsiya, strategiya, uzluksizlik, onlayn, platforma.

INNOVATION CLUSTER METHOD OF PEDAGOGICAL EDUCATION IN TRAINING FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS

Annotation

This article discusses the introduction of the cluster approach used to improve the education system, as well as describes the forms of integration of secondary schools and higher education institutions using the innovative cluster of regional pedagogical education. The plan for the introduction of a new system of creating an innovative cluster of pedagogical education in Tashkent region also offers practical work on the principles of consistency, indivisibility, continuity, modernity, focus, interest and priority. **Key words:** Cluster, innovation, strategy, continuity, online, platform.

ИННОВАЦИОННО-КЛАСТЕРНЫЙ МЕТОД ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация

В данной статье рассматривается внедрение кластерного подхода, используемого для совершенствования системы образования, а также описываются формы интеграции общеобразовательных школ и высших учебных заведений с использованием инновационного кластера регионального педагогического образования. План внедрения новой системы создания инновационного кластера педагогического образования Ташкентской области также предлагает практическую работу на принципах системности, неделимости, преемственности, современности, направленности, заинтересованности и приоритетности.

Ключевые слова: Кластер, инновации, стратегия, преемственность, онлайн, платформа.

Kirish. Shu kunlarda insoniyat qurilish, ishlab chiqarish, sanoat va innovatsion rivojlanish sohalarida tub islohotlar zarurligini anglab yetdi. Shu bilan birga, zamonaviy ta'lim asosida moddiy va iqtisodiy resurslar emas, balki inson kapitali shakllanayotgani hammaga ma'lum bo'ldi. Shunday qilib, ta'limni uzluksiz rivojlantirish, milliy-ma'naviy qadriyatlar asosida tarbiyalangan, eng yangi bilimlardan foydalana oladigan yosh avlodni tarbiyalash zamonaviy ta'limning bosh mezoniga aylandi. Ta'limning turlari, yo'nalishlari bo'yicha integratsiyani kuchaytirish, hamkorlikda ishlash, uzluksiz ta'limni shakllantirishda tegishli vazirlik va idoralar o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur. Shu bois o'z-o'zidan klaster modelini ta'limga tatbiq etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. "Klaster" tushunchasi iqtisodiyot va ishlab chiqarishda samarali model bo'lib, uning ta'lim tizimiga tatbiq etilishi ma'lum ma'noda maktabgacha ta'lim, xalq ta'limi, oliy ta'lim va oliy ta'limdan keyingi ta'lim o'rtasidagi tarqoqlikni bartaraf etadi. Kelajak avlodni tarbiyalash oliy maqsad bo'lishi uchun birgalikdagi chora-tadbirlar rejasi zarur. Innovatsion pedagogik ta'lim klasteri faoliyati zamonaviy pedagogikamizdagi yangi

yo'nalish bo'lib, uni amalga oshirish malakali mutaxassislarni shakllantirishni taqozo etadi[1].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida ko'plab muammolarga yechim izlashda, o'qitish metodikasini takomillashtirishda klaster usuliga murojaat qilinmoqda. Xususan, ta'lim klasteri pedagogikamizda integratsiya va uzluksizlik bilan bog'liq yangi innovatsion yo'nalish hamda uning amaliyotga tatbiq qilinishi pedagogik ta'limda raqobatbardosh kadrlar tayyorlash omili ekanligi G'.I.Muhamedov, Sh.Q.Mardonov, Sh.Botirova, X.Sultonov, S.Toshtemirova, N.Koshanova, Q.Mahmudovlarning tadqiqotlarida muayyan darajada yoritilgan[1].

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida qator ijobiy o'zgarishlar amalga oshirilmoqda. Tizimni isloh qilishga qaratilgan qaror va farmonlar, ko'rilayotgan chora-tadbirlar, albatta, sifatli ta'limni shakllantirishga qaratilgan bo'lib, sohaning barcha jabhalarini qamrab olgan. Bundan tashqari, bugungi kunda dunyo mamlakatlari mavjud tarmoqlarni ijtimoiy-iqtisodiy yuksaltirish maqsadida ularni rivojlantirishning turli innovatsion modellardan foydalanmoqda. Ta'lim – kelajak davlatning asosiy

yo'nalishlaridan biri bo'lib, uni rivojlantirish davlat va jamiyatning asosiy vazifalaridan biridir. Sohaga innovatsion texnologiyalar joriy etilayotgani ta'lim samaradorligini oshirish, o'qitish va ta'lim sifatiga erishishda muhim omil bo'lmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Keyingi paytlarda ishlab chiqarish va sanoat, qishloq xo'jaligini rivojlantirishga erishish uchun klasterlash yoki klaster modelining ahamiyati haqida ijobiy tushunchalar kuzatilmogda. Bu o'zaro manfaat, barqarorlik, hamkorlik va o'zaro ishtirokni anglatadi. Bu usulni ta'lim tizimiga joriy etish, ta'lim ob'yekt va sub'ektlari o'rtasidagi integratsiyani rivojlantirish malakali kadrlar tayyorlashga ijobiy ta'sir ko'rsatishi shubhasiz. Ba'zida ta'lim tizimida muammolar paydo bo'lganligi sababli, butun dunyo olimlari eng maqbul zamonaviy yechim sifatida ta'lim klasterlarini yaratishni taklif qilmoqdalar[3].

O'qituvchilar ta'limining innovatsion klasteri - bu muayyan muammolarni hal qilish va aniq natijalarga erishish uchun innovatsion ta'lim faoliyati doirasida o'zaro bog'liq ob'ektlarni (ta'lim muassasalari, tashkilotlar, ilmiy maktablar, universitetlar, ilmiy-tadqiqot institutlari, xususiy sektor va boshqalar) o'z ichiga olgan moslashuvchan tizimdir.

Tahlil va natijalar. Ta'lim klasterini tashkil etish kasbiy tayyorgarlikning eng muhim vazifasini - ommaviy reproduktiv ishlab chiqarishdan mutaxassislarni individual va ijodiy tayyorlashga o'tishni, ijodiy raqobatbardosh shaxsni shakllantirishni ta'minlaydi[2].

Klasterda universitetning roliga katta e'tibor qaratilayotganini hisobga olsak, klasterning yana bir turini ajratib ko'rsatish mumkin. Bu o'rganish klasteridir. Ta'lim klasteri ijtimoiy muloqot va ijtimoiy sheriklikning yangi turi o'rtasidagi o'zaro ta'sir tizimi sifatida qaraladi[7].

Mamlakatda ta'lim to'g'risidagi qonun ishlab chiqilgan bo'lib, unga ko'ra ta'lim quyidagilardan iborat:

- maktabgacha ta'lim;
- umumiy o'rta ta'lim;
- maktabdan tashqari ta'lim;
- o'rta kasb-hunar ta'limi;
- oliy ma'lumot;
- oliy o'quv yurtidan keyingi ta'lim;
- Malaka oshirish va qayta tayyorlash quyidagi

shaklda amalga oshiriladi:[5].

Ta'lim klasteri tizimning asosiy bo'g'ini bo'lgan umumiy o'rta ta'lim (maktab) va oliy ta'lim muassasalari o'rtasida uzviy integratsiyani ta'minlashga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 5-iyundagi "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatimizda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3775-son qarorida bu boradagi dolzarb vazifalar belgilab berilgan. oliy o'quv yurtlari oldiga qo'yilgan vazifalar. Xususan, qarorda hududlarda yangi oliy ta'lim muassasalari, zamonaviy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassislari tashkil etilishi, shuningdek, sirtqi va kechki ta'lim fakultetlari ochilishi, oliy ta'lim muassasalariga o'qishga qabul qilish kvotalari ko'paytirilishi muhim islohotlardan biri sifatida belgilangan.

Har qanday davlatning kelajagi bilimlari, zamonaviy bilimlarni puxta egallagan yoshlarga bog'liq.

Mamlakatimizda ta'lim sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, qabul qilingan qonun va qarorlar mazkur sohani yanada rivojlantirishga qaratilgani bilan muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Hozirgacha umumta'lim maktablari va oliy ta'lim o'rtasidagi munosabatlarni shakllantiruvchi bir qancha an'anaviy modellar ishlab chiqilgan. Masalan, oliy ta'lim muassasalarida umumta'lim maktablarida tayanch maktablar tashkil etilgan va bu usul samarasizligi isbotlangan. Ularning aksariyati bir tomonlama modellarga aylandi[4].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 27-iyuldagi PQ-3152-son qarori bilan Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti tashkil etilgan. Qarorga ko'ra, institut viloyatdagi maktabgacha, maktab va maktabdan tashqari ta'lim muassasalarining o'qituvchilarga, boshlang'ich sinf o'qituvchilariga, ayniqsa, aniq fanlar va chet tillari o'qituvchilariga bo'lgan ehtiyojini ta'minlash, tuman va qishloqlarda ta'lim yuqori malakali pedagog kadrlarga va xalqaro standartlarga mos oliy ma'lumotga ega bo'lgan muassasalar. o'qituvchilarni tayyorlash vazifasi. Ana shu vazifalardan kelib chiqib, bugungi kunda institut o'zining asosiy strategik yo'nalishlari va rivojlanish konsepsiyasini ishlab chiqdi[8].

Oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlik zamon bilan hamnafas muhim o'rin tutib, umumiy o'rta ta'lim tizimidagi o'qituvchilarning kasbiy mahoratini shakllantirmoqda. Ushbu hamkorlik samarali bo'lishi va mehnat bozorida o'quv amaliyotlarini joriy etish uchun maktablar va oliy ta'lim o'rtasidagi samarali aloqa muhim ahamiyatga ega. Buning uchun Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti nazariya va amaliyotning uzviyligi tamoyili doirasida maqsadli hamkorlikni amalga oshirmoqda[6].

Toshkent viloyati ta'lim tizimidagi mavjud kamchiliklarni o'rganish va ularning tahlili o'qituvchilarning ta'lim yo'nalishlarini muvofiqlashtirish, istiqbolni rejalashtirish, ta'lim bosqichlari o'rtasidagi aloqa va integratsiyani rivojlantirish zarurligini ko'rsatdi. Shundankelib chiqib, Toshkent viloyatida pedagogik ta'limning innovatsion klasterini yaratish bilan bog'liq yangi tizimni joriy etish rejasini ishlab chiqildi. Tabiiyki, institutda pedagogik innovatsion ta'lim klasteri ustuvor strategik yo'nalish sifatida belgilanib, ushbu tizim asosida muayyan ishlar amalga oshirildi.

O'qituvchilar ta'limining innovatsion klasteri dolzarblik, a'zolik, izchillik, uzluksizlik, zamonaviylik, yo'naltirilganlik, qiziqish tamoyillariga asoslanadi.

O'qituvchilar ta'lim klasterining asosiy maqsadi bo'lgan ta'lim va tarbiya uzluksizligini ta'minlash uchun quyidagi mexanizmlar taklif etiladi:

- o'qituvchilar malakasini oshirishda maktabgacha ta'lim, o'rta va oliy ta'lim muassasalari hamda boshqa abituriyentlar bilan tezkor qayta aloqa imkoniyatini yaratish;
- pedagogik ta'lim bo'g'inlari o'rtasidagi aloqa, aloqa va hamkorlik zarurligini ilmiy asoslash.

Viloyatdagi umumta'lim muassasalari bilan integratsiyalashuv, maktablarda faoliyat yuritayotgan o'qituvchilarga uslubiy yordam ko'rsatish, joylarda ta'lim samaradorligini oshirish maqsadida oliy ta'limning har bir yo'nalishi va fakultetlariga ma'lum hajmdagi strategik ishlar taqsimlangan. Institut professor-o'qituvchilari tomonidan viloyatdagi umumta'lim maktablari o'qituvchilariga amaliy yordam sifatida o'quv seminarlari, mahorat saboqlari tashkil etilgani ta'lim klasterining amaliy bosqichga kirganligidan dalolat beradi. Bundan tashqari, zarur o'quv-uslubiy materiallar tayyorlash, maktab o'quvchilari uchun qiziqarli laboratoriya mashg'ulotlarini o'tkazish, iqtidorli talabalarni aniqlash va ularga yo'l-yo'riq ko'rsatish bo'yicha ham muayyan ishlar amalga oshirildi. Masalan, ilmiy-amaliy anjumanlar, noan'anaviy hududiy ilmiy tanlovlar fikrimiz dalilidir [7].

Pedagogik innovatsion ta'lim klasteri asosida institutning "Informatika" kafedrasidan "Informatikava axborot texnologiyalari fanlarini o'qitish sohasida hududiy klaster uchun onlayn platforma yaratish" loyihasi bo'yicha amaliy ishlar amalga oshirildi. Yaratilgan innovatsion tizimning vazifalaridan biri viloyatdagi ta'lim muassasalariga zamonaviy bilim berish, malakali o'qituvchilarga ko'maklashishdan iborat. Loyiha doirasida "Informatika va axborot texnologiyalari" yo'nalishi o'qituvchilari va talabalari

uchun individual onlayn kurslar, forumlar, tanlov va tanlovlar tashkil etiladi. Platformada soha uchun elektron kutubxona va ma'lumotlar bazasini yaratish ham ko'zda tutilgan. Informatika va axborot texnologiyalarini o'qitishda klaster modeli ta'lim sifati va mazmuniga ijobiy ta'sir ko'rsatib, rivojlanish va samaradorlik mezonlarini oshirishi mumkin.

Pedagogik innovatsion ta'lim klasteri sub'ektlari va sub'ektlari zanjirini tashkil qilish uchun har bir bo'linma umumiy fanlarni o'qitishning hozirgi holatini chuqur tahlil qilish orqali aniqlangan muammolarni aniqlashga yordam berishga intiladi. Ayrim fanlar bo'yicha ta'lim bosqichlarini integratsiyalashuvini rivojlantirish va shunga mos ravishda ilg'or professor-o'qituvchilar tarkibini yaratish bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Shu maqsadda kafedraga qarashli umumta'lim maktablarida "Maktab-laboratoriya" tajriba maydonlari pedagogik ta'lim innovatsion klasteri predmeti bo'lgan innovatsion loyiha sifatida tashkil etilgan.

Shuni ta'kidlash joizki, jamiyatimiz taraqqiyotining hozirgi bosqichida pedagogik ta'limning innovatsion klasteri ta'limda ichki va fanlararo aloqalarni ta'minlash, ilmiy tadqiqotlar, tajriba va ilmiy yutuqlarni ta'lim va ijtimoiy sohaning barcha sohalariga samarali tatbiq etishni ta'minlaydi. -iqtisodiy hayot. Eng muhim tizimni ajratib ko'rsatish mumkin. Shu bilan birga, ta'lim muassasalari bilan jamiyatning boshqa manfaatdor tomonlari o'rtasida yaxlit va uzluksiz aloqani ta'minlash, har tomonlama yetuk pedagog kadrlar yetishib chiqishi va jamiyatga naf keltirishi uchun ilmiy, ijodiy, ma'naviy, iqtisodiy imkoniyatlar yaratish

maqsadga muvofiqdir. Chunki kadrlarning bilim darajasi va raqobatbardoshligi ishlab chiqarish, sanoat, qishloq xo'jaligiva jamiyatning boshqa tarmoqlari iqtisodiyotining rivojlanishi va raqobatbardoshligining asosidir. Tajribadan ma'lumki, bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, ularning ta'lim tizimiga bevosita tatbiq etilishi ta'lim sifati va samaradorligini keskin oshirish imkonini beradi. Shubhasiz, rivojlanish jarayonlarini tizimli boshqarishning markazlashtirilgan modeli (dasturiy ta'minotga yo'naltirilgan boshqaruv vositalari) doirasida zarur qo'shimcha resurslarni olish mumkin emas. Pedagogik innovatsion ta'lim klasterining taklif etilayotgan modeli raqobat emas, balki butun ta'lim tizimining umumiy maqsadlariga zid bo'lmagan yaxlit munosabatlarni, muassasalar o'rtasidagi o'zaro hamkorlik mexanizmlarini shakllantirish va teng huquqli rivojlantirishdagi asosiy maqsaddir[10].

Xulosa va takliflar. Mintaqaning strategik rivojlanish rejalari, umumiy salohiyat va nafis rivojlanish ko'rsatkichlari asosida ushbu modeldan foydalangan holda har bir klaster asosiy ustuvorliklarga mos keladigan o'sish nuqtalarini aniqlaydi va hamkor tashkilotlardan resurslarni jalb qilishi mumkin. Ushbu o'sish nuqtalari ta'lim muassasalari bo'lishi kerak emas, balki yangi ta'limdagi innovatsion klaster-model dasturlari yoki hududiy muassasalarni jalb qiladigan, mintaqadagi aholi uchun yuqori sifatli ta'limni ta'minlaydigan, ijtimoiy istiqbollarni yaxshilaydigan va umumiy sifat uchun mintaqaviy to'siqlarni kamaytiradigan yangi ta'lim dasturi bo'lishi kerak.

ADABIYOTLAR

1. Abdullayeva, U. T., (2022). Умумий ўрта таълим мактабларида қардош халқлар адабиётини қиссий ўқитишнинг илмий - назарий асослари. Globallashuv davrida tilshunoslik va adabiyotshunoslik taraqqiyoti hamda ta'lim texnologiyalari, 1(1), 272 – 274.
2. Abdullayeva, U. T., (2021). Туысқан халықтар әдебиетін оқыту. Независимый казахстан: современный образовательный потенциал и достижения, 1(3), 9-11.
3. Abdullayeva, U. T., (2021). Учащихся школы «человек слова» понятие о технологии применения темы проходит резюме. Кластер педагогического образования: проблемы и решения, 1(2), 1181-1183.
4. Akhmedov B. A., Majidov J. M., Narimbetova Z. A., Kuralov Yu. A. (2020). Active interactive and distance forms of the cluster method of learning in development of higher education. Экономика и социум, 12(79), 805-808.
5. Kuralov Y. A., (2021). Elektron raqamli imzo algoritmlarining qiyosiy tahlili (RSA, ELGAMAL, DSA). Academic Research in Educational Sciences, 2(5) 428- 438.
6. Kuralov Y. A., (2021). Oliy ta'lim muassasalarida o'qitish texnologiyalarini innovatsion klaster usuli yordamida takomillashtirish. Academic Research in Educational Sciences, 2(7) 679- 685.
7. Sultanov, R. O., Yusupov, M. R. (2020). Ta'limda matematika fanini o'qitishdagi muammolar va ularning yechimida axborot kommunikatsiya texnologiyalarining ahamiyati. O'zMU xabarлари, 2(1/2/1), 144-147.
8. Султанов, Р. О. (2020). Идея блокшифрования алгоритми такмиллаштириши методлари. Academic Research in Educational Sciences, 1(3), 397-404.
9. Жўраева, Н. В., Султанов, Р. О., Абдуллаева, С. А., Рахимжонова, В. А. (2020). Systematization of word combinations in the uzbek language. Наука и Мир, 2(6), 65-68